

2. B. V.
DISSERTATIONIS HISTORICÆ,
DE
GENTIS

VANORUM

PRISCIS ET HODIERNIS
IN
WESTROGOTHIA

SEDIBUS,
PARS ALTERA.
QVAM

Consensu ampl. Facult. Philosoph. Acad. ABOENSIS,
Sub AUSPICIO
Avunculi sui charissimi

D^N. ALGOTHI A.
SCARIN,

Histor. & Philosoph. civilis PROFESS. ordin.
Acad. BIBLIOTHECAR. & h. t. RECTOR, magnif.

PRO GRADU

Publico examini subijcit

ASMUNDUS CARLANDER *v. Gotb.*

ad diem XVIII. Jul. MDCCXLVIII.

ABOÆ, Exc. JOH. KÆMPE, Reg. Acad. Typ.

A SON EXCELLENCE
MONSEIGNEUR Le BARON
AXEL ROOS
MAJOR GENERAL et GOUVERNEUR de la PRO-
VINCE d' ELSBURGE.

L' éminent mérite & la gloire immortelle, que Vous
Vous êtes acquise par Vos rares vertus, qui n' ont
pas rendu Votre Nom moins illustre que cher à la Postéri-
té, m' ont fait prendre la liberté de Vous dédier très re-
spectueusement ce petit ouvrage de mes veilles. Sachant
bien, MONSEIGNEUR, les Sérieuses occupations, qui
vous attachent si religieusement aux pénibles fonctions de
Votre ministère & qui vous ont attiré l' estime & l' apro-
bation d' un chacun tant au dedans qu' au dehors du Roi-
aume de Suede: J' ai balancé quelque tems à Vous offrir
cette petite; mais très sincere reconnoissance de tant de
bien

bienfaits, qu' il Vous a plu répandre sur ma famille: mais
l' aimable bienveillance dont Vous m' avez toujours hon-
noré, a dissipé mes Scrupules, me faisant ressouvenir que
Vous regardez moins à la valeur des choses qu' à la bon-
ne intention de celui, qui Vous les présente. Oserois je
donc espérer MONSEIGNEUR, que dans ce haut rang, où
Vous Vous faites plus admirer par vos belles qvalites, que
par tout l' éclat qui l' environne, Vous daigniez regarder
d' un oeil favorable un petit Sujet, qui ne cessera jamais
de faire des vœux pour la prospérité de Votre illustre
Famille. Tels sont les sentimens de celui, qui est avec la
plus profonde vénération & la plus parfaite
reconnoissance

MONSEIGNEUR,

Votre très humble très odéissant
& très respectueux
Serviteur

ASMUND CARLANDER.

A MONSIEUR
RUTTGIER
BELFRAGE,
Lieutenant d' Artillerie

Si rien ne peut être plus agréable à un coeur reconnoissant, que le souvenir de ceux dont on a reçu divers bienfaits; il n'est pas étonnant, MONSIEUR, que votre mémoire soit si bien imprimée dans le mien. Pour en être convaincu, je n'ai qu'à repasser en mon esprit la faveur & la bienveillance dont il vous a plu m'honorer. Je n'aurai que trop sujet de me louer d'une conduite si généreuse & ma gratitude en ce cas ne pourra jamais égaler la moindre de vos bontés: ce n'est pas aussi mon dessein, MONSIEUR, mais bien de faire un aveu public des étroites obligations que je vous ai, & de protester hautement, que vos sages avis m'ont donné des lumières, qui n'ont pas peu contribué à mon dessein. Votre modestie m'empêche de faire ici l'énumération de vos bienfaits, je craindrois de la blesser. Je me contenterai donc de vous assurer de toute l'étendue d'une ame reconnoissante en me recommandant à l'honneur de vos bonnes grâces, puisque je suis avec toute l'estime & toute la vénération possibles.

MONSIEUR

Votre très humble & très obéissant
Serviteur

ASMUND CARLANDER.

D. D.

PARS ALTERA

DE *WANORUM* TRANS ALBIM REGIONE.

§. I.

Quemadmodum divisiones regionum & regnorum extra nos, ubique gentium, prostant innumeræ: Ita *Scandiam* in sua regna quoque, suas præfecturas, territoria, parochias & prædia distingvi; immo prædiorum partes singulas suis in specie appellationibus insigniri, nisi domi hospes, nescire nemo potest. Missis divisionibus ceterarum, sub ætæ, gentium atque regionum, quarum memorabilia ante nos alii in debitam lucem transtulere, de *Wänerensi* ditione sola nobis in præsentia agendum, & quæ in illâ ad memoriam posteritatis digna supersunt, in pauca conferenda. Situm est territorium *Vestro-Gothicæ*

A

thia regione ultimâ, qva claudi sensim, Gothi-
cigve Albis alveo æstuante in oceanum evehi
incipit affluentium Scandie aquarum princeps,
certe non minima lacuna. Ab aqua verò la-
cum, & a lacu territorium nomen suum ac-
cepisse tanto certiores esse possumus, quanto
non sinus ipse solum, qvo terminatur lacus,
ab eodem elemento Wäsbötn appellatur: ve-
rum tractus singuli illi quoque, qui transitui
in mare fluminis interserviunt, ab aqua insigni-
untur. Nempe nostro huic Wänerensi territo-
rio succedit Glunder paulo ante Glodenshäräd
dictum. Inde Ale & Wätlehäräd territoria
excipiunt, iis non obscure annuentia, qvæ de
mapalibus ab aquis non procul sublati eorum,
qui plagam hanc primum subiere, & exinde
mox derivatis hominum & locorum nominibus,
jam ante monuimus. Nostrium territorium in
duas partes æquales dissecat & distinguit amnis,
terminaturque ab occidente æstivo Wäners Dal-
iä & Vähusiensis præfecturæ non nisi exigua
parte. Ab austro & oriente verò Staraborg-
ensem satrapiam respicit, & quidem proxime
Ushäräd ditionem, *Asarum* nomenclatione
pristis

pristinâ hodie quoque celebrem. Diximus ab occidente limitari territorium nostrum *Vasus*, iensi præfecturâ, quæ ab ostio, unde derivari amnis incipit, milliari uno saltem cum dimidio distat. Pro varietate temporum autem terminum illum modo egressam *Vestro-Gothiam*, & ad maris sinum usque, qui a *Norrigia Svehthiam* hodie dirimit, expansam fuisse (1): Interdum intra alveum *Gothelbæ*, pomœria sua coarctata vidisse, rerum utrinque gestarum annales perhibent. *Wânja* & *Winja hârad*/ territorium, & *Viennicam* paludem lacum ipsum jam ante nuncupatum fuisse, *Saxonis* commentarii passim (2) & juxta, quod in regiæ *Camæ* archivo prostat, ævi illius rationarium nos docet. *Hunnehârad* olim dici meruisse ab *Hunnis* regione illa cæsis prostratisque, suspicantium, sed sine fundamento nonnullorum est conjectura. A *Venustate* & *Venere*, cujus amores & lepores ponti tempestas serena interdum æmulari videtur, in quantum dici possit litoris vicinia nomen traxisse, ex iis, quæ dissertatione procœmiali jam ante dicta sunt, quodammodo constare posse, credibile est.

- (1) Historiam *Torsten Vikingsson* Cap. I. pag. 2. confersis cum *Sturlonidis* edit. Peringsk. p. 87. Dicta fuit regio interamnensis isthæ olim *Manarise*, quam denominationem à *Rano jarlo*, *ERICI EMUNDSSONII* (*Wälderhatt*) *Sveithæ* regis marchione, descendere putant ex recentioribus nonnulli. Sed cum ante *Jarli* illius ætatem præfectura nomine illo dicta fuit, eademque vorticibus Gothici annis perpetuis fere, orientem versus sit inclusa; quin, de veteribus res sit notissima etiam, quod adeo non ab incolis loca, ut ab indole & situ locorum incolæ magis appellari voluerint, à *Wann* maris scopulo & stridentis aquæ susurrus, non prædium contiguum modo: *Wannum*, sed & marchionem modo nominatum ipsum nomen suum traxisse, verosimile est. Sed erit de prædio & nomenclatione illius, alibi opportunior dicendi locus.
- (2) *Stephan.* not. in *Saxon.* p. 169.

DE palude Gothica majore hac ipsa, quam *osvna vda* esse, & primordia appellationis suæ una cum *Aramæa*, ab aqua arcescere diximus, non pauca heic loci adjici possent, si ferret institutum. Igitur quæ de situs amoenitate illius, insularum in superficie numero & ornatu, in profundo vero piscandi ubertate, navigandi commoditate, & quæ cum incommodo non minore fieri solent, inundationum frequentia, nec non commissis super

eandem pugnis cum navalibus, tum quoque
glaciâlibus dicenda supersunt, ea naturalis &
civilis historiæ perito civi relinquimus seorsim
tractanda; exemplo *Hammarensum* in Nerici-
â antistitis venerandi, qui, quæ ad alteram
paludem Gothicam pertinere visa sunt digna
memoratu, studiosissimè omnia complexus est.
Esset heic locus differendi etiam de solo hac re-
gione aspero & saltuoso, agrisque pascuis quam
frumentariis alibi latiore; alibi iterum glebæ fru-
gumque fertilissimo, eodemque strepentis iterum
iterumque, mox serpentis Albis Gothici prospectu
liberrimo; possent commodum heic quoque
interferi nonnulla de casibus, quibus a barba-
rie *Danorum*, *Norvegorum* & seculis indigestis
olim *Hunnorum* quoque defuncta sit ora re-
gni & regionis isthæc. item quæ durante Pa-
pismo, imperii inconstantia temeritateque
acerba non minora exantlaverit: Sed cum,
quæ hujus loci sunt, ex ante dictis & in po-
sterum dicendis partim innotescere posse spera-
mus, & quæ minus comperta sunt, per ve-
stigia locorum atque nominum indagata, quo-
usque veteris historiæ parti illustranda alicui in-

servire queant, experiri nobis sit propositum; donec ad mentionem singulorum locorum perventum fuerit, singulorum horum quoque evolutione, consulto superledemus.

§. III.

Quemadmodum bisariam secari territorium jam ante diximus: Ita in duas communitates ecclesiasticas, Tunhemensem & Wänersburgensem hodie dispartiri, hac occasione in primis observandum. Tunhemum, quod vernacula dialecto vetere & hodierna per Taonum effertur, cis Gothalbim situm est. De posteriore ultra amnem remoto municipio veteri & novo, rusticisque trium conventuum olim & hodie connexo: Naglum puta, Xyr atque Wassa/ hac parte agendum. Uplandia nomine olim venisse tractum ultra Gauta. älf Vestro. Gothiæ conterminum; una cum Marcomannis Daliis ad Norrigiam cisalpinam pertinuisse, motuumque inter Svethiæ & Norrigiæ reges incertivum diu fuisse, non uno in loco Sturlo-nides cum Gothrici & Rolffi historiæ auctore contentit (I). Post aliquot secula, qui suo sub Marchione securitati regionis, ab utraque
Albis

Albis ripa invigilavere, *Alfgrimar* cognominati fuere. Ad *Marchiam*, quæ nostrati imminet paludi, ejusque custodes, si quis illam quoque appellationem referri velit, nos non admodum refragantes habebit. modo non vaxordiam, quam de *Alfgrimis* *Sturlonides* prædicat, & ad truculentiam veterum à custodia *Bersarforum* prope accedebat, non in invidiam accolarum, qui hodie sunt, prætrahere trahat. Occurrunt heic loci agri seminales, læta segete frequentes, sed silvestres uti modo diximus; qui si fertilitate glebæ latitudineque non comparari posse videntur cum agris, qui trans amnem siti sunt, montium hæc illac incumbentium scabritici, & quæ crebro diffuere solent, effœræ illuviei illorum, tribuendum est. Etenim, quæ *Bahusiensem* tractum & *Norrigiam* inde totam percurrunt montium iuga, statim atque *Gothelbam* transenderis, clivis suis assurgere & in illam, quam mox servant dorſi perpetuitatem semet efferre visuntur. *Wafanda* parochia, in aëlis publicis olim *Wafande* dicta, à *Wafn* aqvâ, quam *Wessi* appellant *Venni* nostri quoque, (2) nomen suum habet. sine uti
statim

statim apparet, non alio, quam quod illa regione spumantes freti fluctus, ceu aggere coëreantur, & intra spatia pristina sua reverti jubentur. Sinus, quem interveniens plano loco canalisi à lacu dirimit, cuique parochiale templum è proximo imminet, *Wassbotn* dicitur. *Botn* (unde *pontus*) solum ipsum, quo continetur aqua, denotare, non vocis usus ipse vulgaris solum indigitat, sed maris *baltici* sinus duo quoque; præcipuè, qui *Bornia* regionem utramque respicit, non levis neque sublesta fidei testis est. *Golf* quia cum *botn* ejusdem valoris est vocabulum, *Golfo* suum Itali unde sumserint, & cui *lingua rustica* suæ dialecto (3.) acceptum referre debeant, non difficili conjectura consequi possumus.

(1.) Göthr. & Rolf. hist. not. p. 13.

(2.) In *Vermia* & *Smolandia* quoque *Wäsehård* & *Wäsbård* celebra nomina occurrunt.

(3.) De lingua rustica Romana ex consuetudine diversissimarum gentium in urbe enata, & ex eadem genita Italiae, Franciae & Hispaniae dialecto, *Funccium* vide sis in tractatu de variis lingvæ Latinae atatibus, itemque *Holberg*. hist. ecclesi. II. p. 190.

§. IV.

AB urbe, quæ hodie est, cujusque post non multo

multo succedet historiola; vix sesquimilliaris spatio fuisse oppidum Brätte & Brätta dictum, præter famam, quæ in tablinis supersunt, literarum monumenta quoque testantur. Abs Vassända matre ecclesiâ, cujus cum floreret, religioni devotum erat, non integro balistæ jactu remotum fuisse, quæ hodie quoque visuntur pristinæ habitationis lineamenta non obscure exprimunt. Vestigia enim pristinæ formæ, aut si dicere mavis *materiæ* civitatis hujus, adeo non nostra ætate obsolescere omnia, ut non plura eademque manifestiora impressa sibi solum etiamnum retineat. Præter enim discrimina liquida platearum, quæ non abolere *dies* potuit, supersunt fornaces & foveæ in privatum rei pœnariæ usum olim effossæ, quæ rerum in se remeantium orbem, exemplo deformi suo etiamnum representant. Hujusce verò civium, communitatis, quo ignotiora hodie sunt initia, tanto ceteros hac plaga seminatos civium cœtus antiquitatis gloriâ antecellere, persuasissimumus. Christianæ religioni natales suos debere maximam partem urbes hac nostrâ gente positas, nulli inficiamur. Nam una cum religione, ad gustum civilioris vitæ indigenæ mox

B imbu

imbui cœperunt (1.). Quod verò nostram Brattam attinet, eandem, si sua initia extendere dixerimus ad illa tempora, quibus pristinam feritatem homines nondum exuissent, à verò, saltem non probabili nos multum divertere agnosceret, cui sequentia ad animum vocare volupe fuerit.

Ipsum nomen Brätte (2.), quod stationem, aut si dicere mavis *luforiam* arenam veterum gentis

(1.) O. Dalini histor. Svec. I. 20. 9.

(2.) A Beatt, Brattur vernaculo, appellationes in lingvis Europæis plurimæ formari cœperunt; non locorum & populorum propria modo, sed & aliarum, præcipue militarium rerum nomina. Quemadmodum enim proximis seculis, postquam inter artes liberales referri cœpit ars occidendi homines, peregre inventis notionibus multis, illa quæ hodie est, nostratum belli gerendi disciplina incrustata est: ita olim factum quoque fuit, ut cum militares colonias suas *Goibi*, aut si dicere mavis *Scythæ* majores nostri in omnes orbis partes disseminarent, tum quoque *Galli*, *Germani*, *Bretanni*, cæteri, non quibus invicem distinguuntur, nomina ista modo, sed & alia significativa vocabula multa abs bellatoribus hospitibus hisce acceperint. Noachidarum tria magna regna & totidem nomina illorum: *Asia*, *Africa*, *Europa*, sicut ultimæ h. e. *Scythica* originis sunt; ita de vitæ modo primigenio, qui denominationi ansam dedit, te-

inadone vocab. Scytharum
da solitibus Kirkenmajer
le lingua Scytho. celtica
ist: Temum in quacuna
fundamenti appellationis pe
itudinis memoriam, interve
b. f. adde pag. 14. 15. hui
t. cum hisce denique conferis
de origine nominis & gentis
- 14.

gentis nostræ *campionum* designat, illis minimum temporibus, quibus in vicina Albi Gothici insula Kappar Holmen (de qua postea) monomachias suas (*Holmgangur*) majores nostri explicuere, humani cultus locum plane non extorrem fuisse, pro nobis cavere videtur. In veteri Roma gladiatorum certamina non ultimam partem *sacrorum* absolvisse, inque publicis Italiæ *conventibus* *mercatusque* muneri

B2

data

stes sunt certissimi. Ab etymologis aliæ atque aliæ adduci solent harum appellationum originationes, sed scissis & detortis in nescio quæ inania opinionibus. *WACHTERUS*, sicut non præter rem Asiam facit patriam Deorum: ita de Africa & Europa quoque sentit, quod ab Ulsen Germanico, illa non incommode *terra finiarum* dici queat: hæc autem *ἐσπέρην* aspectu lata, & proinde terra illustrium nominari meruerit. Sed cum non ex Græciâ, nedum Italia antiquitus Scythæ, sed ex horum lingua ceteræ omnes fere descenderint, & multò ante quam terrarum modo nominatarum altera *λευκοερóωντος* evaderet, informis cultu & aspectu horrida esset, quamdiu prædando magis quam humum exercendo opes sibi parare quisque allaboraret, ad illa tempora, quibus latrocinia inter honestos acquirendi modos locum invenirent, terrarum & gentium nomina multa natales suos non incommode referre existimaverimus. De *AA*, *AI* & *EU* vocis primæva significatione; quomodo ex illa *VAN* &

data fuisse (3.) novimus. Edicto Pontificum, restaurata religione, nundinationes indulgentiarum, locis ubi mercatum conflueret populus, illusoriè institutas fuisse, quis est, qui non noverit? De Brætta nostra, quod ante multò, quam municipii privilegiis ornaretur, sacra nundinalia illa quoque celebraverit, & occasione invitante eadem, veteris ævi ludiones nostri quoque artis suæ prodigia plebi demiranda exhibue-

AVAN & ex iisdem iterum infinitæ rerum & locorum & vitæ modorum appellationes concreverint, jam ante varia a nobis dicta sunt, neque enim est ut semel digesta illa, iterum iterumque recoquamus. AFRICAM, ad analogiam tæ Nores nominis, ab au & resta, quis non argonautarum, h. e. mari potentium, magis quam simiarum terram esse dixerit? Milites & piratas ALFI regis, quod hostes suos assidue pellerent, Ræfar appellatos fuisse, ex Edda novimus. Alfresmadur, *difficilia pervadens* in historia Gothrici & Rolf. dicitur. Qvin, Ræfarlos in Sudermannia nostrates & una cum illis *Rickos hombres* in Hispania (ne de *regere* latino, unde rex, ejusdem significationis vocabulo quid dicam) ex eadem radice cognomina sua quoque arcessere nulli dubitamus. De EUROPA idem dicendum. Ab Eu & rauben dicta, depradationis maritimæ primitus factæ memoriam in suo nomine illa quoque reficit. Raup depradatio Scandianis olim dicta fuit. Neque dubitandum, qvin quæ in insular?

hibuerint, nulli dubitamus. Habuerunt Martis pulli Romani sua gymnasia, & quidem præcipuè campum Martium, in quo ad firmitatem, agilitatem & pernicitatem diversimode exercebantur. Ab *hæsta*, præcipuo in bellis telo, Quirinus ipse Romulus dicebatur, quique in illius honorem instaurabantur festi ludi, Quirinalia dicebantur. Habuit gens prisca nostratum, nisi armata, publicæ aut privatæ rei
nil

& continente olim Dania in rup desinunt infinito numero locorum nomina, totidem testes sint vitæ modi illius in aquilone strenue exerciti. Et qui de *Europa* Phœnicum regis filia a Jove rapta & in Cretam translata quidquam inaudiverit, pariterque observaverit ea, quæ de nostratum *MANORUM* & *VENEDORUM* excursionibus piraticis in illas Asiæ oras, perscripta inveniuntur, appellationem eandem, puta *Eurypæ*, ex sedibus *Vandalicis* suis eodem transtulisse nostrates, an vero ex illis locis secum domum reportasse, nemo mirabitur. Sed sunt non illa nomina sola, quæ de inclarescendi vitæ genere majorum restantur. Populorum & regnorum in Europa appellationes, tantum non omnes, utpote *Germanorum*, *Spaniorum*, *Galolorum*, *Scotorum*, *Cimbrorum*, *Cattorum* & denique *Saxorum* atque *Bretannorum*, quid nisi votivam horum genus hominum obligationem innuunt ad *obdurandam per sanguinem & spolia frontem*. Ad colendam unice bellicam virtutem, nil nisi faces & fomites esse,

nil agere solita, hastatos pugiles (*Brettar/*
streinglefr) suas frameas (*bretes longves*) suos
 Trojæ ludos (4.) *Leſtwallar* olim dictos, in
 quibus sub ictum dare capita, & ad conferen-
 dum sine metu cum hoste lacertos suos præex-
 ercere soliti fuere (5). In illo loco, cujus mo-
 do mentionem fecimus undis circumfluo, quem,
Brattón RUDBECKIUS appellat, seria ludoe-
 rum (*bardaleſar*) instituta fuisse, exemplo
 in

qui in veteri vernacula plane non hospes est, per se
 quisque videt. *Brattr*, *Brattur* & *Ennebrattur*, *Odini*
 cognomina, quæ arduæ frontis virum significant, id ut
 pro persualissimo habeam, memet adducunt. *BRATTR* ex
Jucia HILDETANDI regis in campis *Bravallinis* athletam,
 ob singularem configendi dexteritatem Saxo com-
 mendat. Et quod utramque *Bretanniam* (*Bretland*,
Bretmannaland) attingit, eandem sive a Bretonne sive
 a *Bret*, *Brat*, *Brettur*, quis dictam velit, non utram-
 que originationem modo, ceu *Scythicam* invicem si-
 bi constare posse videbit, sed inveniet idem etiam,
 quemadmodum *Brettur* (*Breteur*) dicebatur, cui lon-
 giori *Scythica* securi digladiari volupe esset: ita Saxo-
 nes priorum socios & vitæ genus idem in Albione
 postea professos, a Saxis h. e. gladiis brevioribus,
 iisdemque hosti cominus cadendo aptioribus nomen
 suum sortitos fuisse. *Bratſlaviae* urbis & ex illa sine
 dubio oriundorum *Bratſlavorum* regum atque du-
 cum celebria nomina, totidem virtutis monumenta

in posterum non uno evictum dabimus. Qui verò præliorum usibus non satis adhuc exercitati essent, illos sub magistris in cadendo promississimis, disito non procul loco hoc ipso, sua imaginaria certamina miscuisse, credibile est.

§. V.

Cultis hac regione ceteris pagis atque oppidis, antiquitatis gloriam dubiam reddere Brattam nostram; & seculi evoluta barbarie,

esse coloniæ ab aquilone cujusdam ultra Sarmatiam in Hungaria aliquamdiu subsidentis, jam ante observavimus. Ne quid de Bratta dicam *Philippi Melancthonis* patria, quam in palatinatu Rheni sitam ab Odenswald propinquitate, extra patriam, eadem, qua penes nos Bratta & Oddewalla domi miscentur, contineri novimus. Sed ne, quod nostratum claro cui-dam viro ab amulo objectum fuit, quod de rebus antiquis & obsoletis struere historias & septentrionem cum occidente confundere sustinuerit, nobis quis objicere queat, transmissis seculis, quibus arctoo orbe regnum tenebrarum novum se intendere, ad ea, quæ propiora sunt tempora, pedem promovemus. Interim ex conjecturis hisce nostris in gratiam ulterioris examinis saltem adhibitis, utrum interlunium antiquitatis aliquod haberi queat, qui me ipso acutum magis cernunt, non è longinquo videbunt. Quidquid sit, ex Scandiâ bellatores suos, seqviori ætate adscivisse *Bretanniam*, nemo dubitat.

rie, aliarum more urbium, hominibus piscandi & mercandi causa comitantibus intersiis. se, diximus. Cur verò decurrente satis longo sequentis ævi spatio, ad eundem cum ceteris urbibus florem, opulentiamque adspirare nequiverit, causam hanc habe. Solum, quo fundata civitas erat, non in aream spatiosam aliquam porrigitur, sed rupibus abscissis, iisdemque non æquali, sed inæquali serie excre-
scentis

Indigenarum, hoc est primorum terræ illius incolarum eandem indolem fuisse quæ posteriorum fuit, pro verosimili itidem quis non agnoscit? Certè abs *Scythico* Bratt & Brätte, vitæ modo pristino potius, quam à *Britonis* nescio cujus adventu fabuloso gentem olim cognominatam fuisse, & ex hac gentium vaginâ majores minoresque inibi descendisse, qui in illam veterem morum simplicitatem & linguarum vicissitudinem altius introspexerint, non longè videbunt.

(31) *Sueton. Thyfi p. 612. not. 2.*

(4.) Per Trojæ ludum intelligimus non præcise ludicrum illud, quod Romæ, sub eodem nomine inolevit, sed in genere luctandi & digladiandi munus omne, ab Odino Asiatico & *Trojano* in septentrione instauratum.

(5) Ad magna expedienda corpus suum majores nostros strenuis exercitiis præparasse, *STEPHANIVS* in notis ad Saxon. & *REENHIELMIUS* in not. ad Torst Vikings observant. Immo de vicinis quoque prædicant, quod

scientibus vestitur. Inde a portu, recipiendis majoribus navigiis capaci, continentis spatio non exiguo remota. in summa: ab iis commoditatibus sejuncta, quas, postquam vitæ civilis commercia terra marique efflorescere coeperunt, hodierni avi conditores urbium in oculis habere solent. Sed erat non naturæ malignitas, neque in arcto situs ipse loci causa sola, cur incrementis debitis efflorescere nequirit Brætta nostra. Hosticum in propatulo cervicibus civium imminens inimicitiaque Svecos inter Danosque diu pridem multumque agitata, non in levi causa fuere, cur extrinsecus minutæ & pauperuinæ formæ suæ, ex opibus neque aliquam famam sibi dignitatemque conciliare potuerit. In illa collisione perenni regnorum, Brætta ad ultimam suæ gentis & proximam Norvagiæ oram relegata, quæ salua es.

quemadmodum Gothi hac regione: ita in Hågras nâs Norrigiæ, Skagæfiordensis putæ ditionis, ejus gentis juvenile robur præexercitationibus militiæ affluendo adseverint; ludi magistro nolentem volentemque ludo secum incingente & ad luctandum compellente. Hisce, si volupe fuerit, adnecte OL. MAGNI de militaribus exercitiis & disciplinis Gothorum, librum VIII.

se potuit? Quæ, avorum & proavorum memoria a vicinis illis hostilia passa est, in paria fata jam ante vocatam saepe, iisdemque temporum injuriis divexatam fuisse, plus satis docent & manifestum reddunt. Conati fuere quidem principes imperii, quæ commodissime fieri potuit, viâ, malis istis in tempore occurrere. Verum cum ex insidiis erumpere facillime posset, & ut plurimum quoque toleret hostilis irruptio, maris omni celerior alluvione, quid quæto versus fati vim, consilii & opis collatio valuit? quæ inde vitæ bonorumque securitas haberi potuit? A regibus Svethiæ GUSTAVI Magni antecessoribus donaria villarum, prædiorumque, alia super alia, amplificandis civium fortunis collata fuere (1). Princeps magnanimus idem donaria priorum regum civitati non confirmavit solum, sed in vicem cumuli, tributorum omnium, immo censationis mensaticæ onere quoque, de quo præstando ordines paulo ante convenissent, eosdem

(1.) Etiam ante GUSTAVI Magni regis ætatem municipii juribus atque immunitatibus donatos fuisse, Brattanos cives, ex itinerario nob. Palmkiöldii, regni olim archivarii diligentissimi colligi potest.

dem prope solos exemit (2). Sacra nundinalia, statim anni temporibus domi partim, partim ad *Amala bæde* (*Amaliæ collem*) loco, ubi *Amaliæ* oppidum *Daliæ* deinceps surrexit, rei suæ non levi cum incremento, nostri celebrare. Pecuniæ mulctatiæ (*Saköre*) e filco territorii, ubi asservatæ huc usque fuerant, levandæ & in usus publicos convertendæ potestatem iisdem jam ante fecerat *CAROLUS IX.* rex, si alius quisquam, salutis & oeconomix civium suorum studiosissimus. Et ne ad summam gratiam regum quid deesse videretur, cum moliendæ novæ urbis *Gothoburgensis* consilium iniisset rex, *Nilosiensis* (3), antiquæ urbis civibus, ne vel novæ urbis incremento vel ceteris in proximo oppidis, negotiationis præpostero quæstu suo fraudi essent, *Bråttam* migra-

C2

migra-

(2.) *Anundarijd*, *Gunnarætorp* & *Wafånda* coronæ fundos: nec non *stora* & *lilla Åsperijd*, *Rorsberga*, *Öwæntorp* & *Ekarijd*, *Olavo Kinkel*, eorum, puta civium anno super. seculi XIII. oratori comitali, (ne de sequentium annorum comitalibus decretis quid dicam) ut ex malis suis citius urbs resurgere posset, concessa fuisse, ex registro archivi regni nos docuit *Cancellariæ Consiliarius*, idemque *Archivi*

migrare jussit. Potuit videri coalitione in unum duorum municipiorum horum, vis fortior facta resistendi temporum injuriis. Sed cum id genus civium essent, qui nomine illo solo exclusi essent ab indigenatu novæ urbis, quod ad decus & robur ejus eximii nihil conferre possent, parum in illa colonia præsidii positum fuisse, urbisque matris suæ vulnera detexisse, magis, quam texisse, in propatulo est videre. Quod in morbis malignis fieri solere novimus, ut, nisi cum sublata peccante materia, fiduciam sanitatis in solidum recuperandæ quis frustra expectaverit. Id de oppido hoc ipso quoque vere dixerimus, usque quo opportunitas adventaret, qua flagellum a regione memoratum longius submovere Nemese Divinæ placuit, ad-

h. t. director nobiliss. Dn. *ANDR. A. von STIERN-MAN*, patriæ illustrandæ historiæ ipse mirifice deditus, & cunctis quos vestigia sua, quamvis longo post ordine, insequi viderit, beneficio nullo non obviam procedens. Quod ad prædium *Leßard*, non illud prætermittendum duximus, quod neque nisi exiguo intervallo distet a campo Martio utroque (*Leißwaller*) in quos, sicut & in vulnera (*Leißmerck*) convenisse olim campiones, majorum nostrorum he-

versus conceptam visceribus ipsis tabem, frustraneam omnem fuisse medicinam. Auram, levem reparandæ fortunæ spes eidem identidem subicere velle videbatur, sed quidquid fieret, in speciem saltem fiebat. Etenim ex brevi mora malum perpetuo recruduit, & antequam metus aliquis civibus incideret, testa eorum, incendio fumavere, catenatique ipsi, ante suum prædonem quisque, in captivitatem abstracti fuere.

§. VI.

DUrauit in illo dubio inclinatæ incolumitatis suæ statu municipium nostrum ad annum

1605, jam ante diximus. Unundantiæ suburbanum Brättæ fundum, cujus mentionem modo fecimus, a BRÆTTIANUNDO Gothorum rege nomen traxisse, non invitus agnoscat, qui quid importet Rhd, rioda & rhd, ia Gothicum, & quàm difficili opere, civium suorum, præcipue vero rusticorum usui compendioque rex idem defungi voluerit, attenderit.

- (3.) Nilosiensis urbis cives pristina fortunarum sede factos extorres, regione Vest-Gothicæ alia atque alia confedisse, præcipue verò in Schedviæ viciniam semet intrusisse, ibique municipii jura, sed sine onere aggressos fuisse, conferri meretur CEDERBERGII consultissimi viri Gothoburgensis urbis historia. In illius, novæ Ludolæ (Nylöse) commendationem illud in transitu notandum, quod ante paulo quam destrueretur, in eadem natus fuerit JOHANNES CHRISTOPHORI Sämpe,

num usque quartum & quadragesimum superi-
oris seculi, quo super vestigali Oresundico,
Sverthæ atque Daniæ regnorum magna collisio
facta fuit. Fuit belli illius mora exigui tempo-
ris saltem, prope non longior, quam Borusiaci
HEROIS atque *victoris* cum Saxone nuperri-
morum motuum duratio fuit, sed cum gravi-
ore supplicio civium, prohi dolor, utrinque bre-
vitas compensata fuit. Irrupere, in proximo
etiandum stabulantes hostes, Norvagiæ proregis
ANNIBALIS SEESIEDII sub auspiciis, & ante
quam ex veterano suo nostri in excubiis positi
præfecti evigilarent, in Vest-Gothiæ interiora
quoque penetrare. Quot quantisque malis
Vestro Gothi mei tempore illo defuncti sint,
quæ inibi paulo ante percrebuit & ab hostili-
tate hac ipsa (*Balsis feiden*) nominari meruit,
rustica computandi ratio manifestum reddit.
Taceo cetera loca, quæ belli ruina hæc ipsa
involuit. Prostrata singula illa suas edidere rui-
nas. Sed in pristinum statum redintegrari ce-
tera

Scarenfis episcopus, qui *Nitosensem* ipse semet scri-
psit, atque patrio magis illo quam martis avito nomine
ab aliis quoque compellari voluit.

tera cœpere brevi. Brattam ad ima usque hostis delevit (1). Noluit ille integram conservari eandem victoriæ suæ monumentum. Sospito bello, cum a morte iterum revocari ad salutem neque regni neque civium pertinere videretur, aratrum veteri areæ superinduxere nostrates, & de nova, ex Albæ ruinis, loco magis opportuno, condenda urbe consilia conferre cœperunt.

§. VII.

Vellem, antequam ad ea, quæ recentioris ævi civilia instituta sunt, dilabimur, antiquitatis *κειμήλια* alia ignota protrahere & cupido rerum harum lectori ostentare possemus. Vellem sepulchralia templorum anathemata, civium consecrata memoriæ heic loci cum laude, vita defunctorum, & denique equestrium, quæ regionem illustrent, prædiorum redundantem numerum in digitos mittere possemus. Certe ne indagandi curiositatem nostram fallerent aut effluerent, impendio laboraremus. Sed cum quæ

(1.) Loquitur de oppidulo VestGothiæ hoc ipso, una cum Ludosia vetere ab *Annibale* Dano an. 1644. incensa, theatrum Europæum, & ex illo *Zeiterus* in descriptione Svethiæ suæ p. m. 61.

quæ templis dicata fuere veteris ævi monumenta, exeunte reformationis seculo, pietatis affectatio quædam deleuit (1); quæ vero magis elaborata videri poterant honestamenta villarum hostes expunxerint, saltem effecerint, ne quæ regni orâ hacce, feralibus mox depascentia flammis, quorum interest, exsplendescere voluerint, ex illo genere laudis non nisi parum, qui hac parte habitant, in se transmovere posse patet. Prædia igitur nobilium, quæ onerum immunitate vetusta gaudent (Sätterer) non nisi tria hac regione numerantur: *Restad/ Odensö & Hult*. Posteriora duo jure proprietario *Sopiorum & Belfragiorum* clara nomina sibi vindicant. Tertium vero *TORSTENSONI-ORUM* genti ante annos plus minus sexaginta detractum, jure non nisi feudali & usufructuario a provinciæ Satrapis hodie possidetur.

§. VIII.

Quam verò eorum nil omiserint pii principes, quæ patriæ securitati versus repentinæ hostium irruptiones velificare, commerciorum facilitatem juvare, & incidentium hac

re.

(1.) Messen. Seond. VIII. p. 33.

regione inundationum pericula crebra avertere posse viderentur, *Isthmus* Gothabim inter pontumque *Wassbotn*/ conatu magno, sed non prorsus irrito perfolius, plus satis indicat. Invehitur in sui ævi *proceres*, regni *Primas* ipse **JOHANNES MAGNUS** (1) quod quæ opere non multo aut sumtuoso, per patriam fieri possent derivationes aquarum, easdem in communem utilitatem & defensionem convertere, illi intermitterent. Eandem reipublicæ partem, ne sub auspicio **CAROLI GUSTAVI** principis magnanimi non recte curatam esse, civibus nasceretur occasio querendi, susceptis circa aquæ ductus, variis moliminibus in tempore, effectum fuit. Humore adventitio continentem, D

(1.) **JOH. MAGNI** hist. S-Goth. XIX, 19. item Lib. XVIII. Anno, quo **GUSTAVUS I.** rex electus fuit, de artificio molimine corrivandorum lacuum atque stagnorum in comitiis regni actum fuisse, **JOH. BRASKII** Ep. literæ nos docent, quarum in societate literar. Holmens. actis nupera mentio facta est. Anno 1524. regem de conjunctione lacuum & fluviorum, adeoque maritima mercium transvectione ab urbe *Ludofia* Holmiam usque, in comitiis egisse, ex historia **GUSTAVI I.**, a profess. **O. CELSIO** juniore nuper edita, & quidem pag. 285. non obscure patet.

quæ lacum Mälarn & Hielmarn interjacet, navibus perviam facere aggressum fuisse operum immortalium architectum illum, palam notum est. Hac occiduâ Gothiæ plagâ ne cives sui requirerent, quæ ad salutem publicam eorum pertinerent, iidem sub imperio plus satis arcto suo perfecit. Erat in incunabulis suis etiamnum hærens Wänersburgi nova civitas, de qua modo plura. Eandem ne in ipso vitæ civilis exordio insimul coorta belli calamitas hauriret, patentem fossam, eandemque satis altam per angustias illas, quibus transitus in urbem aperitur, circiter octodecim stadiorum, adornari curavit. Utque magis promptè industriam defendendi suam, qui in præsidio urbis essent, explicare possent, consolidato, in formam munimenti, aggere gemino, viam publicam muniri voluit. Dictum, factum. In quantum verò consilio rite inito isti eventus responderit, non hujus loci est indagare. Id docet experientia, prolatis regni finibus, & insimul remoto longius hoste, cum magis in securo ægeret oppidum, de incolam servanda substructione, quam sibi alveoque novo suo cives præcinxissent.

xissent, admodum non multum inde laborasse. Certe, laxatâ curâ illa, cum ex brevi mora hostes iteratò irrumperent, factum invenimus, ut molem utramque inimici diruerent, tantamque loco vastitatem inducerent, ut, præterquam ex fama, vix aliqua operum horum vestigia hodie supersint. Sed non securitatis nomine solo, canalē illum fieri voluit piissimæ memoriæ PRINCEPS. Hærebant in oculis illius Gothorum circum circa habitantium querelæ & obsecrationes, ut quem ex *Viennica* palude exitum aquæ idoneum natura denegasset, quorum interest, artis invento novo consequi laborarent. Persuadere sibi voluere nonnulli, quod diverso fonte erumpens fossa CAROLINA (Carls graf) eademque vorticibus alluentis fluvii se iterum condens, medicinam malo quæ sitam, omnino apportaret. Verum quàm pro periculi magnitudine remedium minus illud ad exsiccanda, quæ aquis innatarent, depressiora littora, parum profecerit, experientia ipsa loquitur; loquuntur communitatum Wermlandiæ (2) de nimis angusto Gothælbis ostio, & in
D2 illius

(2.) Bondesiåndets Riksdags postulat. an. 1731. S. 23.

illius supplementum effodiendo vicario canali novo, requisitiones comitiales; loquuntur regum de coercendis per aggeres & repagula cataractis Trollhättanis, nupera (3.) & salubria destinata, & denique consilia eorum, qui Dædalæi operis exactores impigerrimi futuri essent; qui quæ breviori viâ per subtractiones Trollhättanas; longiore vero, per planitiem, facto corrivationis circuitu, inundationes nimix præcaveri, & commercia hac parte regni, miro

(3.) Superiore seculo, cum efflorescere magis magisque inciperet Gothoburgensis nova urbs, Batavos, qui condendæ illius auctores fuerant, operis molienti hujus, jam ante consilium inivisse legimus, ut cum civibus intima regni parte disitis, sine ancipiti & sumtuoso per fretum Danicum ambitu, commode & securè magis commercia exercere possent. Sed cum conatu irrito omnino isthmum perforari illum, Danis sit perisatum, de apparatu in nihilum recedente, apud suos proverbium increbuisse testatur *HOLBERGIUS*: Jeg tænker han vil gå den nye weg, som di Hollender have ledt op fra Götinburg igienom Sverig in i Östersjön. Sed si quæ conatum reprimunt, ceteras causas perinde superare in proclivi esset, naturam temporis imperio obnoxiam esse, præsertim sub REGE & Dædalo modo laudato, præsens ipse, si voluisset, videre potuisset,

ro cum evectioſum & ſubvectioſum compendio transmitti poſſint, prope digito monſtrarunt (4).

§. IX.

Succedit altera, frugiferis convallibus, ru-
pes inter ſaxaque, frequens parochia Nag-
lum/ ante annos admodum ducentos Naſſune
Sochn

(4.) Commerce Nädets *POLHEIMS* beträckande om ſe-
gelfartens inrättande emellan Wiſcheborg och Stockholm.
Ad calculum vocaſſe ſuntus, qui impendendi ve-
niunt, viamque, qua cum agrorum diſpendio mini-
mo, nec non operis perenni firmamento fabrica
perfici poſſit, accuratiſſime delineaſſe virum inclu-
ſum, facta nuper *REGIS AUGUSTI* invitatio ad rem pro-
virili aggrediendam, liquido exponit. Si pacem *PA-
TRIE*, ejusque *PATRI* vitam ultra terminos conſe-
tos, quod optamus, *DEUS* concedere velit, Sena-
torii ordinis illuſtrium vicariorum conſulto provi-
ſuque intra terminum opus conſummatum iri non du-
bitamus. Sin temporum invidia perficiendæ rei ul-
timum conatum iteratò diſturbaverit, ſub exemplo
edicti modo memorati, quantum, qui hodie cum im-
perio ſunt, pro gloria & ſalute publica tranſegerint,
ſaltem tranſigere adlaborarint, poſteritati commo-
ſtraſſe ſufficiet. Prodiit Holmiæ regium edictum, menſis,
qui nuper exiit die . . . Curatores rei perficiendæ
conſtituti ſunt regni Senatores celſiſſimi *comites TES-
SINUS* & *EKBLADUS*, publicæ ornandæ & ordinan-
dæ rei dicata nomina. Diploma inferere integrum,
ne in re obvia multus eſſe videar, conſultò ſuperſedeo.

Sochn dicta (1). S & G quamvis loquentibus nostri ævi hominibus, non congeneres, neque permutabiles literæ videri poterint, *affinitatis* habita ratione tamen prisca in formatione vocum & dialectorum invicem operam sibi non difficulter præstitisse, exemplo non uno vernaculæ suæ *WACHTERUS* probatum ivit. Naglum & Naslunæ verò, quamvis investigatu difficilior multo, quam notionis *Wasānda* videri poterit etymologia, quæ in ceteris verisimillima nobis apparet, non pigebit apponere tamen. maxime cum ad conciliandam fidem jam ante dictis & in posterum dicendis, non parum facere videatur. Præsuppositis iis, quæ de primis nomenclatoribus & in imponendis nominibus tenore perpetuo eorum jam ante notavimus, ex *Nasillo HALFDANI* vetusti Norvagiæ regis filio, eodemq; magno olim maris *Wistrio* cognomentum suum trahere tractum hunc, veri similitudine non carer. Ex illa Norvegorum regum familia *Naslungos* Burgundiorum (2) principes, itemque patri-

(1.) In rationario anni 1544. Collegii Cameræ ita appellatur.

(2.) Berg à bārg & bergia (Gen. 19. 17.) pro loco,

am eorum *Näslungalandiam* dictam fuisse, ex tabula genealogica regum illorum perverusta, nec non *Vilkin* & *Veronensis* *THEODERICI* historia probat *JOH PERINGSCHOELDIUS* (3). Ne de *Hispanorum Näslungalandia* quid dicam, quod *Vandalicum* nomen esse, & quem hodie *Vandalusia*, terræ tractum eundem significare, non negabit, qui de nostrarium in oceanum *Hispaniamque* expeditionibus, *Hispanorumque* cum nostra gente cultis olim commerciis quidquam inaudiverit (4). Ista ex vetustis nostrarium *Chronicis* desumpta, si cui digna videri poterint, quæ conferantur cum iis, quæ de

opere quocunque munito veteribus accipiebatur. Quique ejusmodi loca inhabitant, *Burgenses*, *Burgarii*, & *Borgare* usque hodie appellantur. *Burgundos* autem ex *Scandia* egressos esse, eodemque a *Burgis* cognominari, non dubitabit spero, quisquis rudioris avi propugnacula promontiorum, nulla non parte *Svethiæ* & *Norvagiæ* viderit, & denique excursionum gentis hujus memoriam cogitaverit, quam *Bornholm* insula (olim *Burgundarholm*) in suo nomine hodie dum servat. confer. dissert. de *Varegg.* originibus p.

45. *Scurtzfleisch.* dissert. X. p. 8.

(3) In notis ad *Cochlæi* vit. *Theodor.* p. 532. & 260.

(4) O. *Benzelii* dissert. de commerciis *S-Goth.* pag. 129.

de ortu Burgundiorum & Vandalorum nos paulo ante observavimus, aditum ferentem ad etymologiam nominis de quo quæritur, non difficulter inveniet. Verum unde Næfilli. & ex illo descendendum Næflungorum nomen? Priscis gentis nostræ viris *bene moratis*, putæ heroibus sanguinariis posthumas in *Halla Odini* sedes paratas fuisse; quos vero senium confecisset, malos homines, eosdem ad *Helam* inferni deam descendisse, indeque *Næflheimi* voraginē in præcipitem interitum receptos fuisse Eddæ mythologia perhibet. *Ditis* aulam funestam, secundum Orpheum, Virgilium & Sibyllæ folium modo memoratum, septentrionis orbe ultimo quærendam esse, nobiliss. Dn. *WILDE*, unâque *RUDBECKIUS* veteris historiæ nostræ pater monent. Utrum ad *Hæclam* Islandiæ, in *Blekingiâ*, an vero in *Smolandia* Verendia damnatorum locus ille reperiat (5) quamvis nostra nil referat, qui sub quacunque valle versetur, ex effato *CHRISOLORÆ* doctissimi viri, noverimus cælum & pœna.

(5.) Dissert. de *Smolandia* p. 12. & de *Blekingia*, V. Celeb. *BRINGII* dissert. p. 14.

poenarum domum eadem a se invicem men-
 ra semper distare? quod ad hanc regionem,
 neque sine verisimilitudine de eadem dici pos-
 se videtur, quod geminam mansionem terre-
 strem, quam defunctorum animabus majores
 tribuere, ambitu suo illa quoque comprehen-
 derit. Erit de re illa plenior dicendi locus,
 cum ad stygium Trolhättæ barathrum, &
 quæ in altera fluvii illius ripa occurrunt, me-
 morabilium mentionem pedem promoveri-
 mus (6). Hoc loco notasse sufficiet, in ea-
 dem, quâ Naesslheimum nostrum, ripa, for-
 tunatas, quæ ab Odino nomen trahunt, sitas
 esse insulas, & in opposito littore mox Hallam
 seu Helæ palatium eminere una cum Hec-
 læ præcipitio, quo in septentrione altum magis
 aliud abscissumque inveniri vix credibile; ex
 quo vitæ pertasi capulares senes, per chaos
 ingens subter effossum, in tristes, sine lumine
 latebras semet transmisere. A communitatis
 E hujus

(6.) Gentilitio & mythico durante seculo, quemadmo-
 dum agro Upsaliæ vicino, *Uppsæones*; ita quoque *Gothos*
 nostros heic loci religionis suæ principem sedem con-
 stitutam habuisse, ex sequentibus dispalecet.

hujus hodierna æde sacra, quam amnis in ipso margine, parochiani surgere voluerunt, stadii intervallo non integro abest fretum Naglems Sund/ ubi, nullo ad Rånnum adhuc substrui cœpto ponte, per tabulata navigia, leni sed lato alveo defluentem Albim trajecere pridem, qui ex una in aliam regionem excurrere voluerunt. Ante mortem GUSTAVI I., biennio fere, cum in conspectu regionis adhuc hostis excubaret, in comitiis transactum invenimus, ut excitato ad Naglems Sund munito, gentis securitati & publicæ viæ transitui magis in posterum provideretur (7). Verum temporibus, quæ mortem exciperent turbatissimis, opus illud ad exitum nunquam perductum, vix inchoatum fuisse, eventus ipse docuit.

§. X.

A Limite non procul illo, quo cum præfecturâ Bahusiensi hæc ecclesia jungitur, Stora Edet/ Don edet/ Edjholm/ Edsäter & denique Edjwågen pervulgata nomina obveniunt; quarum, cum in designatione non horum modo

(7) Tegels hist. II. p. 356.

do, sed & alibi multorum locorum (1) crebra
 notionum mentio fieri soleat, quid sibi velint
 vocabula ista, in descriptione oræ hujus, trans-
 ilire religio vetat. Sed erit non hic locus ex-
 cutiendi singula. De *Doneidi & Dunheidi*, i-
 temque *Edholm* / vetere marchionum mu-
 nita arce Gothorum, alio tempore, plenior se
 aperiet disserendi locus. Quod ad sensum, quem
Ed / id / *ida* notiones important, tenendum,
 non *Isthmum* solum, seu inter duo maria ter-
 ræ angustiam, sed & freti inter aspera monti-
 um, torrentes vortices designare. In hac ultima
 significatione in fastis Hervorianis occurrere, &
 quæ de *Eida* foss inibi memorantur, de spumo-
 sis hac nostra gente gurgitibus *Idæis* accipi de-
 bere *VERELIUS* monet, cum *Eide & Forsfall*
 angustias esse dicit, per quas violenter & cum
 impetu deferantur aquæ (2.). Catadupas Go-
 thicas, præeunte historico, in estra foss ad *Ei-*
de h. e. superius *Idæ* præcipitium & *lilla Ei-*
de / *Lilla Edet* / quod *Gothoburgo* propius est
 vir summus distingvit, & per hoc ipsum *mi-*
 E2 *nore*

(1.) *WACHTER*. glossar. itemque *VEREL*. Hervor. p. 19. 122.
 177. 180. (2.) In not. ad hist. Hervoræ p. 18.

nore cum impetu aquas præcipitari ait. Et id recte quidem. Quisquis enim regionem oculis obierit, nomina quæ olim fuere, eadem hodie dum superesse integra, omnia cum inclinatione amnis & regionis exacte congruere, & denique singula, quæ in historia narrantur ad hunc tractum, non invita minerva accommodari posse, non longe videbit. Spumantis *Idæ* & periculosissimi trajectus vicinæ illius mentionem facit *Sturlonides* in Norvegiæ regum, *OLAVI HARALDI & HARALDI SIGURDSONII* rerum gestarum historia, cum de prioris ad aulam Svethiæ pronubis legatis testatur, quod confragosa *Eidæ* non sine discrimine superarint (3.): de posteriore item, quod circum fauces & præcipitia amnis per loca sicca naves suas deduxerit, cum Svethiæ Jarlum & Marchionem per paludem vicinam insectari & in suam ditionem redigere constituisset. Qua fluminis ripa opus illud urgere & humeris exceptam myoparonum turbam in paludem non prope distantem perferri voluerit *HARALDUS*, quamvis qui historiam dedit, non me-

(3.) *Sturlonid.* I. p. 508. p. 145. edit. Perringk.

meminerit, hodie neque scire nostra intersit, hac occidua regione tamen, viâ, quam ab altera parte, commodâ magis, evedtam fuisse, ausuque memorabili isto datum fuisse exemplum nostri ævi, per sarcinaria jumenta, minorum onerum transvectionibus, citra non omnem fidem, mente concipi posse videtur. Quæ verò colli sensim & non aliis magis quam istis usibus inde frequentari via coepit, Edwâgen post non multo cognominari meruit. primum, ut apparet, a vicina charybdi, cujus metuendas fauces evitare, circuitu illo, commeantium ultro citroque hominum societas commodum existimavit. postea vero, quam laxatis vinculis sobrietatis, transmissionibus devota plebs confuso impetu ruere & diris imprecationibus nomen Dei refigere & transfigere inciperet, ex illa Elstwargrimorum pristina gente, de qua paulo antè, descendisse, & a *dejerando* perinde apposite transitum terræ inauspicatum huncce derivari posse, non pauci sunt, qui existiment. Vitæ verò sufficientiam rusticorum horum, quamdiu agriculturam strenue exercerent; in nervum vero privatæ & publicæ rei vergentem hodi-

hodiernam conditionem eorum, cum nemo melius expreſſerit, quam nobiliſſ. *POLHEIMERUS*, vir, ſi alius quisquam, de patria bene meritus: ut coërcitione non admodum operoſa fluminis (4.), quanto merces transferri compendio, ærarium locupletari, & malorum quæ patriam urgent, non exiguæ moli tentata viâ illa, occurri poſſit, palam conſtet, ad perſpicaciſſimi viri conſultum typis impreſſum, & antequam prodiret, ſatis ante coctum elimatumque, *Lectorem* benevolum remitto.

§. XI.

HActenus de *eccleſia matre*, ejusque majore natu *filia*. Superest alteram parochiam ruſſicam quoque conveniamus, & quæ ad memoriam poſteritatis inſignia illa oſtentare poteſt, in pauca verba conferamus. *Xpr* (*rydr*) hodie dicitur, gentis *ſuæ* regione ultima, Norvagiæ verò proximâ olim ſita. In originem nominis parochiæ

[4.] confer ſis *Job. Magn. Hiſt.* p. 671. & quæ in commendationem ſitus & portus V-Gothi *Ludoſienſis* ille proferret: itemque quæ in vituperium oſcitantæ præfectorum regionis, qui commoditatem loci iſtam ad juvanda commercia non ſeqverentur, iterum iterumque profundit.

chiæ hujus, sicut ceterarum, lubens inquirerem, ad vindicandum nomenclatores primos ab exprobratione feritatis & stultiloqvii : sed obstat, quæ superari nullo modo potest, lingvæ primigeniæ obscuritas & prope ignorantia. Cum latino *rudis* & cum Gallico *roide* & *rude* literarum forma significationeq; coincidere nemo non videt. Rudem & indigestam molem *Latine* dici; rudem & indigestam regionem *Rud/ Riod/ & Rhd* Gothicum importare, etymologi indigenæ cum exteris consentiunt. Et quod me ipsum attinet, certe dum cogito nomina infinito numero, in *Hult* & *Rhd* desinentia, quibus parochiani hac regione ab invicem discernuntur, non difficulter memet adduci posse crederem ad opinandum, quod *Rid Gothiam* (I.), si qui essent, qui indaga-

-
- (1.) Primis nomenclatoribus, loci aut rei denominandæ cujusque indolem & formam pro ratione fuisse pag. citata modo 54. evictum ivimus. In illa paucitate vocabulorum, quæ lingvæ in universum omnes ab initio premebantur, multas quasi in communione politas fuisse notiones, iisdemque, ceu vinculo, gentes etiam procul distitas, quibus effigiatæ in eandem speciem inhospitæ sedes contigissent, in-

garent, æque feliciter heic loci invenire possent, atque ceteris Scandiæ locis, eandem alii semet reperisse arbitrantur. Sed cum de situ veteris illius inter literarum veterum diligentissimos historicos etiamnum ferveat controversia, neque in singulis hæere temporis & ceterarum rerum mearum sinat habitus, intra illa modo, quæ præsentis sunt instituti, idque unice, memet continere decrevi. Igitur quod formam & ingenium loci attinet, quisquis eandem curatus scire avert, montibus & silvarum angustiis omnem

vicem sibi devinctas consociatasque vixisse, neque est quod quisquam dubitet. Sub exemplo notio-
nis Wan & Wen jam ante probavimus, quod una cum compositis derivatisque suis, perinde Russis, atque Gothis nostris accommodari possint, imo utriusque nationi hodie quoque sint in usu. Causam esse dixi primariam utriusque gentis cognationem. Ryd & Rud vocis eadem ratio est. Ab illa Russiam & Rysslandiam, Gothicumque Ridgötaland & Risan (de quo ante modo) descendere non ambiget quisquam, qui Ridgothiæ vicinæ nostræ, puta Ryslandiæ Holmgardiæ, hodie neque imparem conditionem viderit, & denique Vindaliæ cum Ridgothiâ non olim modo LODBROGII ætate regis, sed & hodie historico-
rum non paucis jungi & prope misceri. conferlis DALL-
NI Svea rikes histor. I. 4. 17. itemque Cap. 16. 1.

omnem prope includi, qui cominus adspexerit, mox animadvertet. Fluente, quod Ridsån / plebeja verò dialecto Rislåna dicitur, Gothiam Norrigiamque (2.) dispartitâ operâ terminante, clauditur, omnibusque in alteram viciniam deflectere cupientibus sacellum mole & opere modicum admodum, non procul ostendit. A lacu, qui à religione Kyrkfiosjön dicitur, sacra non procul distant limina. Locum inter Kyrkfiosjön & Örsjön intermedium hodie illustrant officinæ ferrariæ non unius generis. Cives & senatores emporii non procul distiti utriusque, Gotheburgenses & Oddevallenses de substruendis machinamentiis hydraulicis hîc consilium primum iniverunt; utque ad dignitatem regionis spectans opus magis magisque efflorescere posset, silvam, quæ officinæ densa satis adjacet & Kyrö almannings dicitur, carbonario provehendo opificio, ne quæ rei gerendæ publicæ

F

de-

[2.] Priscis seculis Gothiæ regibus & marchionibus paruisse ditionem Babusiensem; à monarcha Norrigiæ verò HARALDO pulchricomo genti nostræ avulsam fuisse, videri potest nobiliss. DALIN. hist. Sveth. I. 14. 10. quo cum, si placet, conferri possunt, quæ pag. 54. à nobis jam ante dicta sunt.

deessent adminicula, serenissima REGIA MAJESTAS consecravit. Annum currentis seculi vigesimum quartum natalem suum agnoscit officina nova, cujus cum ab excisis silvis quoque solum sit domatum, a ryd & rōdja nomine novanquo non minus illa insigniri meruit. Rulleryd hodie dicitur, & in honeste alendis plus quam centum paupertinæ regionis civibus subsidiariam agriculturæ (quæ jam ante sola supererat vitæ sustinendæ ratio) operam præstat. Ante cœptam superiore seculo œconomix publicæ reformationem, fundorum qui ad patrimonium regni pertinerent, solemnem puta retractum, hæc ecclesia equestre prædium unicuique quoque Rydbosholm ostentare potuit, BELFRAGIIS dominis olim muneri concessum. Sed cum salvo jure civitatis particulâ illâ neque commodè carere potuit respublica, in paria fata cum ceteris coronæ fundis, vocatum illud quoque fuit, & postquam in rusticam, quæ olim fuerat, conditionem pervenisset, repudiato invidioso nobilitatis nomine, humile pi-umque magis aliud adoptavit, & Rysebyn hodie appellatur.

§. XII:

§. XII.

FLores & cineres Gothorum urbis Brätte paulo ante vidimus, & quæ pridem in illa obtinere præexercitamenta studiorum ad feritatem olim, mox mansuetudinem ducentia. Veniunt sectionis hujus parte novissima nonnulla de urbe, quæ per funera prioris revixit & formosior inde surrexit, adjicenda. De Brätta diximus, quod quamdiu ditescendi modo non alii incumberent cives, quam cui provehendo armatæ trêmes pro materia & instrumento satis essent, de negotiationis operosioris & delicatioris, puta maritimæ commoditate ipsi non multum laboraverint. Postea verò quàm ceteris regni partibus magis augusta efflorescere inciperent commercia, ne civitati huic ad exercenda talia, suffragio naturæ destitutæ, fata festinarentur, de eadem portuolo magis litore reponenda primores gentis consilia iterum iterumque inivisse legimus. Erat ab oppido veteri (gamla staden) dimidii miliaris non integro spatio distitum equestre prædium Hufvudnäs/ in illius freti, quod sinum ante memoratum cum palude ipsa conjungit, faucibus omnino situm. Fun-

do verò inter duo æqvora posito, quorum alterum connexum jugulo verticem, alterum corporis truncum in imagine repræsentat, quæ quæso! cum ipsa re convenientior obtingere potuit appellatio? Est in fastis Norvagiæ regum non incelebris prædii hujus memoria; quippe in quibus de *SVERRONE* narratur, quod cum *Birkebeini*orum magna colluvie armatorum, in *Simonem* Gothiæ marchionem improvise irruerit, ejus aulam exspoliaverit, in *Hustondnäs* villæ silvæq; confinio cum Gothis raptim excitis atque collectis tumultuario prælio decertaverit. Quicquid verò illud sit, cum arcem fundi urbi muniendæ & commerciis locupletandæ commodissimam videret *primus* rex Svethiæ *GUSTAVUS*, Lidekopensis oppidi cives, cum, recenti incendio extorres facti fuissent, ad hunc locum, ceu commodam magis fortunarum sedem migrare jussit, *SVANTONI STURIO* juniore instituti exequendi illius mandatum dedit anno currentis seculi sexagesimo. Sed cum equestri familia allodiale prædium esset, & ex constitutione juris publici, in Svethia dominorum, nemo sine lege & conventionem re sua mulctari possit;

possit; de cetero Lidekopenses oppidani etiam, ut a lare, cui semel adivevissent, discederent, non nisi ægre consentirent; & demum rege mortuo eodem anno, nemo esset, qui cum imperio opus urgeret: accidit, ut non nisi octoginta annorum expleto intervallo, salubre decretum executioni datum fuerit. Erant, sedente CHRISTINA, fata imperii, saltem ab initio auspiciatissima, eademque patriæ gentisque provehendæ œconomix accommodatissima. Erat in illustri femina *Christina Sigridis Bielkie*, CAROLO BANERIO pridem nuptæ ejusque filiorum dominio prædium modo memoratum; factumque ut cum a publicæ rei administris convenirentur hæredes de alienando sub quacunque conditione prædio memorato, ad transactionem, non ex longa mora, res deveniret & pro Hufvudnäsö in usum publicum cesso, Örbjens in Uplandia arx, satisfactionis loco, Baneriis pleno jure vicissim transcriberetur. Transactio in annum 1641. incidit, statimque in mandatis datum ditionis satrapæ nobili viro OLAVO STAKE, ut silvam rudi materia frequentem excinderet, in usum publicæ & privatæ rei

mox

mox convertendam. quibus præmissis, laboraret inde de editoribus locis in æquam planitiem deducendis, ut cum in regionem veniret *Olavus Hanssonius* castrorum metator supremus, negotium sibi demandatum urbis dimetiendæ, inque regiones & spatia minora describendæ absque mora perficere posset. Factâ urbis divisione, qui novam urbem incolerent, undeque mox confluere, ex silvestri materia donata & rite dispensata ædificia publica & privata surgere, commerciaque cum nullis non distitis litore *Wâneri* urbibus, unde lucelli emicaret spes aliqua, exercere cœperunt. Est quidem urbs hæc non illo suffragio naturæ donata, quo superbit *Holmia*, ut adversus improvisa casuum & tempestatum, nec non ea, quæ stationem navium alibi crebro infestare solent, incommoda, montium jugis syrtibusque egregiè munita sit. Id tamen cum urbe domina nostra urbs commune habet, ut per pontem versatilem ponto impositum, crepidini mercatores navigia sua applicare, mercesque quæque in sua repositoria multo sine impendio inferre queant. Utrum ex transmissis ab æquilonē patentibus ventis, arenisque ad horum motum

tum

tum subsidentibus pulvini subter aquam accrescant, & ex illis navigandi molestia in posterum major aliqua metuenda sit, pronunciare omnino illorum est, qui fundum illum quotannis arant; non nostrum, quibus a loco procul remotis in altitudinem plus minus depressi alvei inquirere, in praesentia non vacat. Situm urbis & subjacentis viciniae illius, quod attinet, cum inflatam ab una parte paludem ipsam; iterum redundantes flumineo gurgite angustias illius ab altera parte, sed securius intueatur, ad profligandam noxiarum exhalationum putredinem, & aëris inde orituram contagionem, locum condendae urbi commodiorem non investigari, neque inveniri posse crediderim.

§. XIII.

Nomen a *REGINA AUGUSTA* urbi collatum satis inclutum & augustum quid importet, primo intuitu quisque videt, nempe propugnaculum in regionis decus, hostium terrorem, commerciorumque *Veniaca* palude exercendorum praesidium & tutamen. De compositae vocis etymo altero, in antecedentibus prolixè egimus. A *Biārg* Gothico, unde *biārga* / *bārga*

barga & substantivum borg/perinde dici quisque videt, qui montium anfractus, securitatis causa mortalium aborigines secutos fuisse; immo cum ad interitum mundi prope perventum fuerit, secururam tum quoque superstitem turbam, ex sacris probe noverit. Pro consuetudine & captu cujusque scribentis diversimode quoque efferi solet. Ab *Hubnero*, qui in partibus Dalecarliæ locatam vult urbem nostram, *Wanesburg*: ab officinæ Homannianæ chalcographis *Vanersborg*: iterum in numismatis symbolici signatura Danica, quam in ectypo exprimunt novorum baltici maris collectores *Winersburgum* dicitur. Quomodo vero radicis a nobis investigatæ intuitu, commodissime scribi oporteat, cum ex ante dictis quodammodo constet, non est quod cramben heic loci eandem recoquamus.

§. XIV.

Possent proferri memorabilia non minora alia, quæ territorii regione hac insuper visuntur. Sed cum non patiatur institutum ad vivum resecare singula, sed saltem è specula veluti, ea obire oculis, quæ ceteris eminentiora

tiora videri poterint; de miserabili casu, quo ante annos centum admodum, occulto molimine primum, mox in apertum prorumpente tumultu, non exiguus terræ tractus, una cum incolis, continenti suo avulsus, fluminisque sinuosi gurgite exceptus fuit, in fine verbo monere, non incommodum existimavi. Accidit improvisum, nec opinatum malum illud anno superioris seculi quadragesimo octavo in ipso auctumni hyemisque confinio. Conspectuntur a Strömmen prædio, vix integro balistæ jactu, etiamnum vestigia ruinæ solo impressa; minus ab illa parte, quæ disruptio facta fuit; ab adversa verò regione magis, ubi stagnare fluvius incipit, & quæ illinc decerpfit, eo loci colligi iterum, inque viriditatem longius productam conglutinari voluit. Alto vulnere adeo non exacte animalis cicatricem percutari posse novimus, ut non inflicte vestigia plagæ in suprema cute maneant. Rimæ effigies, quæ litoris & campi planitiem hodiedum intersecat, non eundem, qui hodie, fluentis alveum fuisse perpetuo, sed quidquid ad orientem adhæret canali pristino, nil nisi ramenta esse subsidentis

G

dentis alterius ripæ, quæ crepidini oppositæ dies longa attexuit, quisque non è longinqvo videre potest. Illabente verò ingenti terræ tractu in ipsum fluvii gurgitem, quæ ædium hominumque strages? quæ restagnatio devexi amnis, iter consuetum quarentis, sed nusquam iuvenientis? quæ super planum plagæ illius, quæ disruptio facta fuit, diluvii facies semet illico intendere cœpit? Non satis erat in ipso fluminis abyssu lessus suos prosequi funebrem turbam multam. quæ in superficie aquarum dissipatæ trabes & culmina villarum variè lateque fluitabant, eos qui in tabernis hæcenus securi agerent, quid passuri essent, non magis suo, quam qui periissent hominum miserabili sub exemplo admonuerunt. De hominibus, qui superinjectis urbibus, viva velut cadavera terram tumulumque apud externos subire, veterum annales loquuntur plurimi. Stygiam perniciem eandem septentrionibus ignoratam hæcenus, Numine irato, hoc quoque orbe semet refundere posse, exemplum triste sed salubre hoc ipsum manifestum reddit. Fuisse, qui emotæ sedibus suis terræ & lacunæ hujus

hujus mentionem fecere plurimi. Sed cum rem omnem, quoad singula momenta sua, alius magis liquido quisquam vix expresserit, quam qui αὐτοῦ τῶς ἐodem loci vixit pastor & prapositus Taonumenfis *Andreas Laurentii Grotte*, quam ad illustrem civem suæ parochiæ, in formam epistolæ, descriptionem casus improvisi huius mox ipse dederit, ne quæ ætas perimar, eandem in extrema parte dissertationis hulus, apponere, ab instituto non alienum erit:

Edle och Wålborne Herr *CHRISTOPHERUS ECKENHÖRN* til Ulstorp och Rännum. Onskar jag E. Wål. mycken wålsignelse af Gud alsmächtig. Näst det jag tackar E. Wål. samt E. Wål. kjerälsfeliga Fru för alt godt wålberöist, det jag med tacksamhet wil aftiena uti al den måtto jag kan och förmår; Kan jag E. Wål. icke oförmålt låta, om thet stora under, som sig här hafwer händt. Den 7. Decob. mid på klåckan 2. efter middagen är Elfwen straxt nedan för Strömmen genom et stort jordsfall 27 alr. diupt, dånnder, hwilket föll ifrån en gård på Norrsta gränsen belågen, benåmd Intaka. Samma jordsfall är några hundra samnar i längden och bredden. Måstadels så mycken ång och åker, som lydde til norra gården i Intaka hafwer fallit ifrån wåster til öster, eller hit til Swenska landet. Thet hafwer i ett ögnablick dånndt hela elfwen, at watten hafwer stådt 20 eller 30 alnar öfwer husen, så at öfwer 85. menniskior äro derigenom ömfeligen fördränckte. Anders Mårtensson wid Strömmen, som war gästgifware, är med hustru, 5 barn och många sina gäster omkomna. Ett stenkast derifrån bodde på Norrsta gränsen Anders

Mata

Matthesson, är ock med hustru och barn bleswen. Wid Strömmen woro några stora siöboddar, twenne hus höga; de äro med fundamenten och bolwårcket, uti hwilket woro stora mæster 2 sammar tiöcka, såsom wed sönderlagne. Endag järnet, som i siöboderna war inlagt, är sört högst på lidan. Ifrån Götheborg woro ther 5 stora edsbåtar ankomne, hwarthera 12 laster bördig; äro ock sönderlagne i stycken. Husen, och hwar uti husen war, hafwer flutit up åt Trållhettan. Oluf och Saka i Knurrebo äro med hustru och barn och nogot annat folk, som thit gångne woro, blesne. Ther som then strida strömmen rann emillan Knurrebo och Anders Mårtenssons hus, dher är nu stilla waten. waten är ännu några sammar högt öfwan för jordfallet, så at ingen liknelse synes til huseställen. Strömmen rinner nu i dhet stora jordfallet, dher strömmar han emillan lerflintarne, som stå öfwer all elswen, såsom stora huser eller berg. Här i Tunhems gåld äro 29 män, qwinnor och barn omkomne; ingen är ännu igenfunnen, som drucknade. Twenne personer, som uti husen wid Strömmen woro, äro sakwerade, och äro drefne på wraf up til Nyckleberget, som ligger up emot Åker. Then strömmen, som kallas Olsjholan hafwer watenet dämt, at han war stilla den 9. hujus, när jag war wid Knurrebo och besåg thetta stora Guds wredes straf. Gud gifwe at dhet kunde menniskiorna til bättring beweka. Ther fiende jag, och the, som med mig woro, en storck swafwel lucht. The som ther wid elswen woro ute på marcken stadde, berätta, at the sågo en eld komma af himmelen, såsom en stor mast, i dhet samma hörde the 2 skott, såsom af stora stycken, och dhetta hafwer sig i ett ögnablick händt. Befallandes E. Wål. med sin tierälskfeliga Hustru (hwilken jag tiensstelig hållar) uti Guds nådiga beskydd til al önskelig welgång. hastigt af Tunhem den 15. Octobris 1648.

AND. LAURENTII.

§. XV.

HAbebam animo constitutum hac occasione quoque persequi ea, quæ cisamnenſi regione ALBIS nostri ad memoriam posteritatis insignia viſuntur; eorumque cum *mythologiis* factâ collatione, experiri, utrum non in illis sedibus vestigia veteris historiæ, quam hæcenus, luculentiora nonnulla sese proderent. quin, ingenuè fateor etiam, ab initio planè devotamuisse operam & oleum hocce memorabilibus executiendis illis, quæ in Taonum natali solo meo prostant; in ceteris: utrum non *HERVORI. ANÆ* pugnæ & victoriæ antiquitates illa regione supersint aliquæ, quæ penitus vetustas adhuc abolere nequiverit: Sed cum febris lenta, quâ ab initio anni ferè decumbendum mihi fuit, prostratæ adeo sunt spes & fortunæ meæ, ut levissimis quoque curis impar sim; tempori cedens necessitatiqve, arcto & adstricto, quam nullo curriculo contendere, consilium esse existimavi; non ut valetudinem modo levarem, sed imprimis expectationi meæ meorumque quomodocunque satisfacerem. Adspice serenâ fronte, *LECTOR BENEVOLE* curas & unâ er-

rores meos. Si vitam mihi DEUS viresque confirmare velit, quod emetiendum restat stadium, tempore idoneo magis alio absolvere conabor (*). Si quæ verò consilium idem disturbaverit fors sinistra, ad ea, quæ restant perficienda eruditam patriæ juventutem exstimulasse mihi satis erit. illam quam non modo non contemtim habituram spero gentis suæ historiam propter narratiunculas fabulosas nonnullas: verum deficientibus monumentis etiam, si per vestigia veteris lingvæ, inque illa occurrentes verborum & locorum cognationes semet penetrare posse viderit in quantulamcunque vetustatis cognitionem, occasionem accurandæ rei illius diligentissimè & favissimè observaturam.

(*) *Essent fata Vænersburgi; essent civium toga (sagoque insignium qui hac regione nati sunt, facta quoque perscribenda. Sed cum operam singularem urbis illius historia requirat; de clavis autem WÆSSENIIS, civibus utpote natis suburbano rure, in illa, quæ superest, opellæ hujus parte, agere propositum mihi sit, ne cui viderer derelictui habere velle partem muneris mei eandem, in fine demum monendum illud erat.*

